

Sygn. akt VII U 2272/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Okręgowy w Gdańsku

VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Elżbieta Zabrocka

Protokolant: st. sekr. sądowy Ala Pilewska-Grabowska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 r. w Gdańsku

sprawy Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania Banku (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł.

z dnia 6 września 2013 r. nr (...)EM

oddala odwołanie.

/ na oryginale właściwy podpis/

Sygn. akt VII U 2272/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 06 września 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. zobowiązał Bank (...) S.A z siedzibą w G. do zwrotu nienależnie pobranych środków za okres od 01.02.2013 r. do 28.02.2013 r. w kwocie 59,00 zł. W uzasadnieniu wskazał, iż wypłata świadczenia po śmierci świadczeniobiorcy nie zwalnia banku z obowiązku zwrotu organowi rentowemu kwot przekazanych na rachunek bankowy zmarłego, powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 06.05.2009 r. o sygn. akt II UZP 2/09.

W odwołaniu od powyższej decyzji Bank (...) S.A. wniósł o jej zmianę i orzeczenie i braku obowiązku zwrotu oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazał, iż kwota 59,00 zł została przez Bank wypłacona na podstawie złożonego przez W. W.za życia polecenia zapłaty na podstawie art. 63 d ustawy prawo bankowe. Podniósł, iż w momencie wypłaty ww. kwoty Bank (...) S.A nie miał wiedzy o zgonie właściciela rachunku. Bank powoła się na art. 55 ust. 3 ustawy Prawo bankowe i podniósł, iż po otrzymaniu wniosku ZUS zwrócił zgodnie z tym wnioskiem część świadczenia tj. kwotę 1502,10 zł na wskazany rachunek a odnośnie kwoty 59,00 zł udzielił ZUS- owi stosownych informacji, wskazując, iż przed otrzymaniem wniosku ZUS -u dokonał z rachunku bankowego właściciela wypłaty kwoty 59,00 zł innej uprawnionej osobie. Podał, iż organ rentowy mając wiedzę o osobie, na rzecz której skarżący dokonał wypłaty nienależnego świadczenia może do tej osoby zwrócić się bezpośrednio na podstawie obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa. Skarżący powołał

się także na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 06 maja 2009r. II UZP 2/09, na którą powoływał się pozwany w zaskarżonej decyzji wyjaśniając, iż stan faktyczny sprawy zaprezentowanej w wyroku Sądu Najwyższego jest odmienny od występującego stanu faktycznego w niniejszej sprawie, z uwagi na brak możliwości wskazania osoby, która pobrała nienależne świadczenie (a w sprawie dotyczącej zaskarżonej decyzji osoba ta jest znana - bank wskazał tę osobę).

We wnioskach końcowych podał, iż we przedmiotowym stanie faktycznym wszystkie przesłanki wymagalne przez art. 55 ust. 3 ustawy prawo bankowe zostały spełnione. .

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoje stanowisko przedstawione w zaskarżonej decyzji. Ponadto pozwany wskazał, że zgodnie z art. 138 ust 1 w zw z ust 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenie zobowiązana jest do jego zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczenia. Wskazał, iż art. 101 pkt 2 powyższej ustawy przewiduje, że prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej. Pozwany wyjaśnił także, iż zgodnie z treścią art. 138 a ww. ustawy bank jest zobowiązany zwrócić Zakładowi kwoty świadczeń przekazanych na rachunek w banku za miesiąc następujący po miesiącu, w którym nastąpiła śmierć świadczeniobiorcy.

Na podstawie przepisów art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29.08.1997r. - Prawo bankowe (Dz. U. z 2012 r. poz.1376) w przypadku śmierci posiadacza rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej bank jest obowiązany wypłacić z tych rachunków kwotę równą wpłatom na rachunki dokonane przez organ wypłacający świadczenie z ubezpieczenia lub zabezpieczenia społecznego albo uposażenie w stanie spoczynku, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku, wskazaną we wniosku organu wypłacającego to świadczenie lub uposażenie, skierowanym do banku wraz z podaniem numerów rachunków, na które dokonano wpłat.

Stosownie do ustępu 3 powyższego przepisu bank jest zwolniony od wypłaty pełnej lub częściowej kwoty, o której mowa w ust. 1 pkt 2, jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu wypłacającego świadczenie lub uposażenie dokonał z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub części, oraz w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformuje o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłaty.

Dla zakresu obowiązku zwrotu świadczenia istotne jest ustalenie pojęcia "innej osoby uprawnionej" w rozumieniu art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, na rzecz której dokonanie wypłaty, uzasadnia zwolnienie banku z obowiązku zwrotu świadczenia w myśl tego przepisu.

Zdaniem pozwanego w tej kwestii należy mieć na uwadze, że z chwilą śmierci posiadacza rachunku wygasają dokonane przez niego dyspozycje środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym oraz pełnomocnictwa, z wyjątkiem dyspozycji dokonanych w trybie art. 56 Prawa bankowego, a więc dyspozycji na wypadek śmierci.

W myśl bowiem tego przepisu, posiadacz rachunku, na warunkach w nim przewidzianych, może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci). Ten przepis ma charakter wyjątku od przedstawionej wyżej zasady i wobec tego uznać należy, iż takie osoby, które zostały wskazane w dyspozycji na wypadek śmierci są osobami uprawnionymi do dokonania na ich rzecz wypłat z rachunku bankowego zmarłego posiadacza rachunku, po dacie jego śmierci.

Jak wyjaśnił pozwany wszelkie operacje polegające na wypłatach przez bank środków z rachunku bankowego po śmierci posiadacza tego rachunku, zgodnie z dyspozycjami nie spełniającymi wymogów z art. 56 Prawa bankowego, które z chwilą śmierci przestają obowiązywać, uznać należy za nieuprawnione i wobec tego Bank obowiązany jest

dokonać zwrotu organowi rentowemu kwot, które tytułem zleceń stałych przekazał po śmierci posiadacza rachunku (art. 55 ust. 3 Prawa Bankowego w związku z art. 138a ustawy emerytalnej).

Organ rentowy podał, iż ze zgromadzonej w aktach sprawy dokumentacji wynika, że w dniu: 4.03.2013r. Zakład wystąpił do Banku (...) S.A. o zwrot nienależnie wypłaconego zmarłemu świadczenia za miesiąc luty 2013r. w wysokości 1.561,10,-zł.

W odpowiedzi Bank (...) S.A. pismem z dnia: 29.03.2013r. poinformował, iż kwota 1.502,10,-zł. została zwrócona na wskazany przez Zakład rachunek bankowy, natomiast kwota 59,00,-zł. została w dniu: 11.02.2013r. przekazana zleceniem stałym na rachunek bankowy (...) Sp. z o.o.

W ocenie organu rentowego mając powyższe na uwadze uznać należy, że dokonanie przez BANK (...) S.A. po śmierci W. W. wypłat na rzecz innych podmiotów, niż określone w art. 56 cytowanej ustawy, nie uprawnia do zastosowania wobec banku zwolnienia przewidzianego w art. 55 ust. 3 tej ustawy.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. decyzją z dnia 21 lipca 2009 r. przyznał ubezpieczonemu W. W. prawo do emerytury, z terminem płatności świadczenia do 10 każdego miesiąca.

Świadczenie zgodnie z wnioskiem ubezpieczonego W. W. było wpłacane na rachunek bankowy w prowadzony przez Bank (...) S.A. z siedzibą w G.

o nr (...).

W. W. zmarł w dniu 27 stycznia 2013 r.

W dniu 07 lutego 2013 r. wpłynął do Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. Inspektorat w P. wniosek o wpłatę zasiłku pogrzebowego po zmarłej w dniu 27.01.2013 r. W. W..

W dniu 04 marca 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł. zwrócił się do Banku (...) z siedzibą w G. o zwrot świadczenia wypłaconego na rachunek oszczędnościowy W. W. za okres od 01.02.2013 r. do 28.02.2013 r. w kwocie 1561,10 zł, z uwagi na śmierć ww. w dniu 27.01.2013r. wskazując, iż z tym dniem ustało prawo do świadczenia.

W dniu 05 kwietnia 2013 r. do organu rentowego wpłynęło pismo z Banku (...) z którego wynika, iż Bank zwrócił w dniu 29.03.2013r. kwotę 1502,10 zł na wskazany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych rachunek bankowy. Nadto bank podał, iż kwotę 59,00 zł przekazał w dniu 11.02.2013 r. na podstawie zlecenia stałego na rachunek nr (...) prowadzony w (...) Banku.

W dniu 17 maja 2013 r. pozwany organ rentowy zwrócił się do (...) Banku S.A o zwrot kwoty 59,00 zł przekazanej z rachunku W. W..

Pismem z dnia 27.06.2013r. (data wpływu do organu rentowego) (...) Centertel Sp. zo.o. w S. potwierdził, iż przedmiotowa kwota wpłynęła na rachunek bankowy (...) Centertel Sp. zo.o. w S. i podał, iż płatność została już realizowana.

Niesporne a nadto vide akta ubezpieczonego organu rentowego w tym pismo z ZUS z dnia 04.03.2013 r. k. 251, pismo Banku (...) z dnia 29.03.2013 r. k. 252, pismo ZUS z dnia 17.05.2013r. k. 253, pismo z dnia 24.06.2013 r. k.254

Zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 06 września 2013r. pozwany organ rentowy zobowiązał Bank (...) S.A z siedzibą w G. do zwrotu nienależnie przekazanych środków w kwocie 59,00 zł.

dowód: decyzja z dnia 06.09.2013r. k. 260 akt rentowych

Okoliczności bezsporne Sąd ustalił na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach sprawy oraz w aktach ubezpieczeniowych pozwanego organu rentowego, których prawdziwości i rzetelności nie kwestionowała żadna ze stron postępowania. W związku z czym Sąd również nie znalazł podstaw do podważenia jej wiarygodności z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W ocenie Sądu Okręgowego, w świetle poczynionych ustaleń faktycznych, odwołanie skarżącego Banku (...) S.A. od decyzji pozwanego nie jest zasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie była kwestia zobowiązania Banku (...) S.A. do zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia przekazanego na rachunek właściciela rachunku W. W., dla którego bank prowadził rachunek oszczędnościowy, w związku z wypłatą świadczenia emerytalnego za okres od 01 lutego 2013 r. do 28 lutego 2013 r., z uwagi na śmierć W. W. w dniu 27 stycznia 2013 r.

Podkreślenia wymaga, iż spór w sprawie dotyczył jedynie części tego świadczenia kwoty 59,00 zł. Natomiast bezsporna kwota 1502,10 zł została w dniu 29.03.2013 r. zwrócona na konto Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Ł.

Zgodnie z art. 130 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia wypłaca się za miesiące kalendarzowe w dniu ustalonym w decyzji organu rentowego jako termin płatności świadczeń, z uwzględnieniem ust. 4 i 5, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej.

Jednocześnie w myśl przepisu art. 101 pkt 2 tejże ustawy, prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej.

W myśl art. 138 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w uważa się:

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Wynik przeprowadzonego w sprawie postępowania dowodowego potwierdza okoliczności, iż świadczenie z tytułu emerytury przysługującej W. W. za miesiąc luty 2013 r., z datą płatności na dzień 10 każdego miesiąca „z góry” było świadczeniem nienależnym W. W., ponieważ zmarł on w dniu 27 stycznia 2013 r. a świadczenie za miesiąc luty zostało mu wypłacone zgodnie z terminem płatności do 10 każdego miesiąca z góry.

Zgodnie natomiast z art. 101 pkt 2 ustawy, prawo do świadczeń ustaje ze śmiercią osoby uprawnionej.

Bank (...) w G. co do zasady nie kwestionował tej okoliczności, potwierdza to także zachowanie banku w zakresie zwrotu kwoty 1502,10 zł w dniu 29.03.2013 r. a jedynie odmówił zwrotu kwoty 59,00 zł informując, iż przekazał ww. kwotę na rzecz innego podmiotu. Powołując jako w tym zakresie podstawę prawną z art. 55 ustawy Prawo bankowe.

W orzecznictwie sądów powszechnych jak i Sądu Najwyższego przyjmuje się, że art. 138a ustawy emerytalnej stanowi jedynie podstawę do wydania przez organ rentowy, w przypadku odmowy dobrowolnej wpłaty przez bank, decyzji obciążającej Bank zwrotem świadczenia wpłaconego na rachunek bankowy po śmierci jego posiadacza oraz otwiera drogę postępowania egzekucyjnego w administracji, natomiast podstawą obowiązków banku jest art. 55 ust. 1 pkt 2 Prawa bankowego (por. uchwały z dnia 13 czerwca 2006 r., II UZP 7/06 oraz z dnia 6 maja 2009 r., II UZP 2/09).

Jak stanowi przepis art. 55 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.), w przypadku śmierci posiadacza rachunku oszczędnościowego, rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego lub rachunku terminowej lokaty oszczędnościowej bank jest obowiązany wypłacić z tych rachunków kwotę równą wpłatom na rachunek, jakich dokonał organ wypłacający świadczenie z ubezpieczenia, które nie przysługiwały za okres po śmierci posiadacza rachunku, wskazaną we wniosku organu wypłacającego to świadczenie lub uposażenie, skierowanym do banku wraz z podaniem numerów rachunków, na które dokonano wpłat.

Z powyższego obowiązku bank jest jednak zwolniony (całkowicie lub częściowo), jeżeli przed otrzymaniem wniosku organu wypłacającego świadczenie lub uposażenie dokonał z tych rachunków wypłat innym uprawnionym osobom, które to wypłaty nie pozwalają zrealizować wniosku w całości lub w części, oraz w terminie 30 dni od otrzymania wniosku poinformuje o tym ten organ, wraz ze wskazaniem osób, które pobrały wypłatę (art. 55 ust. 3 Prawa bankowego). Podstawową przesłanką zwolnienia banku z obowiązku zwrotu świadczenia jest zatem stwierdzenie, że nie dysponuje on już dokonaną przez organ rentowy kwotą świadczenia, gdyż przekazał ją innym uprawnionym podmiotom. Jednocześnie jednak bank musi zrealizować drugą przesłankę, tj. wskazać uprawnione osoby, które pobrały wypłaty z nienależnego świadczenia. Informacja ta ma niewątpliwie umożliwić organowi rentowemu wydanie decyzji nakazującej zwrot świadczenia wobec innych osób, które je otrzymały.

Dla zakresu obowiązku zwrotu świadczenia istotne jest ustalenie pojęcia "innej osoby uprawnionej" w rozumieniu art. 55 ust. 3 Prawa bankowego, na rzecz której dokonanie wypłaty, uzasadnia zwolnienie banku z obowiązku zwrotu świadczenia w myśl tego przepisu.

W tej kwestii należy mieć na uwadze, że z chwilą śmierci posiadacza rachunku wygasają dokonane przez niego dyspozycje środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym oraz pełnomocnictwa, z wyjątkiem dyspozycji dokonanych w trybie art. 56 Prawa bankowego, a więc dyspozycji na wypadek śmierci. W myśl bowiem tego przepisu, posiadacz rachunku, na warunkach w nim przewidzianych, może polecić pisemnie bankowi dokonanie - po swojej śmierci - wypłaty z rachunku wskazanym przez siebie osobom: małżonkowi, wstępnym, zstępnym lub rodzeństwu określonej kwoty pieniężnej (dyspozycja wkładem na wypadek śmierci). Ten przepis (art. 56 Prawa bankowego) ma charakter wyjątku od przedstawionej wyżej zasady i wobec tego uznać należy, iż takie osoby, które zostały wskazane w dyspozycji na wypadek śmierci są osobami uprawnionymi do dokonania na ich rzecz wypłat z rachunku bankowego zmarłego posiadacza rachunku, po dacie jego śmierci. Wszelkie operacje polegające na wypłatach przez bank środków z rachunku bankowego po śmierci posiadacza tego rachunku, zgodnie z dyspozycjami nie spełniającymi wymogów z art. 56 Prawa bankowego, które z chwilą śmierci przestają obowiązywać, uznać należy za nieuprawnione i wobec tego Bank obowiązany jest dokonać zwrotu organowi rentowemu kwot, które tytułem zleceń stałych przekazał po śmierci posiadacza rachunku (art. 55 ust. 3 Prawa Bankowego w związku z art. 138a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) (tak m.in. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 24 kwietnia 2013r o sygn. akt III AUa 2265/12 lex 1315738) .

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że dokonanie przez Bank (...) S.A po śmierci ubezpieczonego W. W. wypłat na rzecz innych podmiotów, niż określone w art. 56 cytowanej ustawy, nie uprawnia do zastosowania wobec banku zwolnienia przewidzianego w art. 55 ust. 3 tej ustawy.

Podnieść także należy, iż zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy z dnia 1 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 870), którą dokonano zmiany treści art. 55 i dodano zacytowany wyżej przepis ust. 3, zaproponowane zmiany miały umożliwić odzyskanie nienależnie wypłaconych świadczeń po śmierci emerytów lub rencistów w przypadkach niepowiadomienia organu rentowego o śmierci świadczeniobiorcy lub powiadomienia o tym fakcie z opóźnieniem, co miało na celu zapobieżenie praktykowanym przez banki dotychczas odmowom wypłat z powołaniem się na brak podstawy prawnej i tajemnicę bankową.

Z uwagi na powyższe Bank (...) S.A. jest podmiotem na którym ciąży obowiązek zwrotu świadczenia przekazanego w kwocie 59,00 zł w rzecz innego podmiotu.

Na marginesie już tylko wskazać należy, iż wniosek o wypłatę zasiłku pogrzebowego złożony w dniu 07.02.2013 r. i załączony do wniosku akt zgony W. W. stanowił pierwszą informację o zgonie ubezpieczonego a organ rentowy nie miał realnej możliwości cofnięcia dyspozycji przelewu zgodnie, z którą dokonał wpłaty świadczenia emerytalnego za okres od 01 lutego 2013 r. do 28 lutego 2013 r. na rachunek bankowy ubezpieczonego.

Nie budziło żadnych wątpliwości Sądu, iż świadczenie emerytalne wypłacone na rachunek bankowy W. W. tj. osoby uprawnionej do świadczenia zostało wypłacone po śmierci. Jednakże wskazać należy, iż organ rentowy, który ma

obowiązek terminowej wpłaty świadczeń zlecił wpłatę świadczenia tj. przygotował stosowne dokumenty księgowe – dokumenty przelewu z kilkudniowym wyprzedzeniem tak aby uprawniony do świadczenia z tytułu emerytury otrzymał je w dacie terminu płatności świadczenia tj. na dzień 10 lutego 2013 r. tj. zgodnie z datą wskazaną w decyzji o przyznaniu świadczenia i nie miał możliwości uznania, iż w dniu 10 lutego 2013 r. W. W. nie będzie już uprawniony do świadczenia, gdyż w dniu 27.01.2013r. nastąpi jego zgon.

Biorąc zatem pod uwagę powyższy stan faktyczny i prawny Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oraz cytowanych wyżej przepisów oddalił odwołanie, o czym orzekł jak w sentencji wyroku.

SSO Elżbieta Zabrocka